

Даараткананы пайдаланганды үйрөтүү

“Даараткананы пайдаланганды үйрөтүү” дегенди балага кургак жана таза жүргөндү үйрөнүүсүнө жардам берүү деп түшүнүшүбүз керек. Бала табигый муктаждыктарын туура аткарууну үйрөнүп алды деп төмөнкү учурларда айтсак болот:

- Ал качан заара кылышы же заңдашы керек экенин билет жана кийимин же үйүнүн бир жерин булгап албай, “чыдай” турганды үйрөндү (табарсыгын жана ичегилерин башкара алат).
- Заара кылгысы же заңдагысы келгенин үйдөгүлөрүнө айтып турат, же (эгер физикалык жактан буга жөндөмдүү болсо) . . .
- өз алдынча бул үчүн атайын каралган жерге (ажатканага, атайын карапага, дааратканага же жок дегенде үйдөн чыгып сыртка) барат, чечкү кийимин чечет, «ишти» аткарат, андан кийин кадимкидей тазаланат, кийимин кайра кийет жана өзүнүн артынан тазалоо үчүн эмне кылуу керек болсо, аны аткарат.

“Даараткананы пайдаланганды үйрөтүү” балада өз алдынчалыкты жана өзүнө сый-урмат менен мамиле кылууну калыптандыруу үчүн маанилүү. Тилекке каршы, көп учурда буларды ден соолугу физикалык жана акыл-эс жактарынан чектелүү балдарга үйрөтүүнүн зарылчылыгы деле жок деп эсептелип жүрөт. 5, 10, атугүл 15 жаш курагындагы балдар эмдигиче жалаякшым колдонорун, кийимин алмаштырууда жана тазаланууда эмдигиче үйдөгүлөрүнөн толук көз каранды болуп жүргөндөрүн көп көрөбүз. Мындай жагдай бала үчүн да, үй-бүлөсү үчүн да жакшы эмес. Ошол эле учурда, бир аз үйрөтүү жана ындынын көтөрүү жолдорунун жардамы менен мындай балдардын далайына бир нече эле күндө же жумада даараткананы пайдаланганды үйрөтүп коюу мүмкүн. Көбү муну көп жыл мурун эле үйрөнүп алмак.

Демейде, даараткананы пайдаланганды үйрөнүп алуу курагы ар бир баланыкы ар башка. Бул баланын жашаган жеринен, жергиликтүү үрп-адаттардан, балдар кийген кийимден (дегеле кийилсе) жана үй-бүлөсү баласына канчалык жардам береринен көз каранды. Эгер үйрөтүү иштери жакшы жүргүзүлсө, көбү эки же эки жарым жашка чейин эле шымдарын булгабай калышат. Эгер балага бул жакшы же такыр үйрөтүлбөсө, дени соо эле балдардын көпчүлүгү бул маанилүү ык-жөндөмдү 4 жашка чыгып калганда гана өздөштүрөт.

Өнүгүүсүндө артта калган же физикалык бузулуулары бар балдар заара кылгысы же заңдагысы келгенин башкаларга билдиргенди көбүнчө кеч үйрөнүшөт. Бир четинен, бул алардын ден соолугунун абалына байланыштуу, бирок көбүнчө муну үйрөнүп алуусуна ата-энеси баласына мүмкүнчүлүк түзбөгөндүгүнөн, буга көндүрбөгөндүгүнөн, жардам бербегендигинен улам орун алат. Мисалы, акыл-эсинин өрчүүсү артта калган 10 жашар мексикалык дүлөй бир бала жалаякшымын эмдигиче которуп берип турган апасынан толугу менен көз каранды эле. Апасы даараткананы өз алдынча пайдалануу баласынын колунан келбейт деп эсептеп, ага бул ык-жөндөмдү үйрөтүүгө эч качан чындап аракет кылган эмес. Бирок айылындагы **реабилитациялык** борбордун кызматкеринин бир аз жардамы менен эле бала 3 (!) күндө даараткананы пайдаланганды үйрөнүп алган.

Ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү балдарга даараткананы мүмкүн болушунча өз алдынча пайдаланууга жарамдуу болуусуна жардам берүүгө тийишпиз. Эгер аларга жардам берсек, **акыл-эсинин өрчүүсү артта калган жана физикалык бузулуулары бар балдар бул ык-жөндөмдү 3–5 жашка чыкканга чейин эле өздөштүрүшөт.**

Албетте, **оор физикалык бузулуулары бар** балдар кийимин чечип-кийүүсүнө же заара кылынчу карапасына жетип ага отуруусуна жардам берүүгө дайыма муктаж болушат. Бирок алар заара кылгысы же заңдагысы келгенин башкаларга билдирүүнү жана карапасына отургузгуча бир аз “чыдай” турууну үйрөнө алышат.

Жүлүн чуркусунан же жүлүн жабыркоодон улам табарсыгын жана ичегилерин башкара албаган балдардын көйгөйлөрү өзгөчө. Бирок атүгүл мындай балдар да көп учурда табарсык менен ичегилерин белгилүү бир даражада башкарганды үйрөнүп, мурункуга салыштырмалуу көбүрөөк же толук өз алдынчалыкка жете алышат. Мындай балдардын өзгөчө көйгөйлөрү жана алар үчүн керек тренингдер 25-бөлүмдө талкууланат.

ДААРАТКАНАНЫ ПАЙДАЛАНГАНДЫ ҮЙРӨТҮҮНҮ ЖЕҢИЛДЕТҮҮ ЖОЛДОРУ

1. Бала даяр болгондо баштаңыз

Үйрөтүү иш-аракеттерин кечиктирбөө кандай зарыл болсо, аларды аябай эрте баштабоо да ошондой эле маанилүү. Эгер баланын денеси табарсык менен ичегилерин башкарууга али жөндөмсүз болсо, анда күчкө салып баланы үйрөтө коюу аракеттеринин жыйынтыгы ийгиликсиз чыгып, бала да капаланып, ата-энеси да капага батат. Демейде бала эки же эки жарым жашка чыгып калганда буга “даяр” болот. Бирок айрым балдар үчүн мындай үйрөтүү иш-аракеттерин бала үч же төрт, кээде мындан да жогору жашка чыкмайынча токто туруу зарыл болушу мүмкүн.

Адегенде балдардын көпчүлүгү кийимине заңдап албаганды, анан бир топ көп убакыт өткөндөн кийин гана кийимине заара кылып албаганды үйрөнүшөт. Заара кылып туруусу заңдап туруусуна салыштырмалуу көбүрөөк орун алгандыктан, эгер балага кийимине заара кылбоону үйрөтсөк, ал шымына заңдабоого да кошо көнөт.

Балаңыз даараткананы пайдаланганды үйрөнүп алууга “даяр” бекенин текшерүү үчүн 3 жөнөкөй критерий бар. Булар: табарсыкты башкаруу жөндөмдүүлүгү, тил алууга даяр болуу жана физикалык даярдык.*

- **Табарсыкты башкаруу жөндөмдүүлүгү**

Балаңыз бир нече мүнөт сайын улам жыбылжытпай, бир турганда же отурганда дароо көп заара кылабы?

Сааттап кургак жүрүүсү ал үчүн көнүмүш болуп калдыбы?

Качан заара кылуусу керек экенин билеби? (Кебетеси өзгөрүү; буттарын бир бирине кысып, алаасын кармоо, ж.б.у.с.)

Эгер бул 3 суроого тең (же жок дегенде биринчи экөөнө) жооп “ооба” болсо, анда бала табарсыгын жетишерлик даражада башкара алат жана заарасы келгенин түшүнөт. Ага даараткананы пайдаланганды үйрөтө баштаса болот.

- **Тил алууга даяр болуу.** Жетишерлик деңгээлде түшүнөөрүн жана тил алууга даяр бекенин текшерүү үчүн, бул жөнөкөй тапшырмаларды аткаруусун өтүнүңүз: жатсын, отурсун, денесинин бөлүктөрүн көрсөтсүн, оюнчукту кутуга салсын, сизге бир буюмду сунсун жана сизди туурап кандайдыр бир кыймыл-аракет жасасын, мисалы, кол чапсын. Эгер ушул тапшырмалардын баарын чын көңүлү менен аткарса, анда ал даараткананы пайдаланганды үйрөнүүгө даяр болушу мүмкүн.

- **Физикалык даярдык.** Бала майда буюмдарды оңой кармап алабы? Ал жакшы баса алабы же денесин жылдыра алабы? Чочоюп же отургучка отуруп, тең салмактуулугун сактай алабы? Эгер буларды аткара алса, демек физикалык жактан ал даараткананы өз алдынча пайдаланууга жарайт. Эгер буларды аткара албаса, мындай жагдайда деле ал бул ык-жөндөмдү үйрөнүп кете алат, бирок башка бирөөнүн жардамына муктаж болушу мүмкүн.

2 жаштан өткөн балдардын көпчүлүгү бул 3 критерийдин шарттарын аткарууга жарашат. Эгер андай болбосо, балага даараткананы пайдаланганды үйрөтпөй коё турган же бул ык-жөндөм үчүн “жетилүүсүнө” ага жардам берген артык.

* Бул критерийлер жана мында келтирилген сунуштардын көбү *Toilet Training in Less Than a Day* (Даараткананы пайдаланганды бир толук күнгө жеткирбей үйрөтүү) аттуу китептен алынган. Azrin and Foxh. 640-бетти караңыз.

ӨЗГӨЧӨ КӨЙГӨЙЛӨР

Эгер бала эмдигиче **табарсыгын башкара албаса же заарасы келгенин түшүнбөсө**, ал бир аз чоңойгуча күтө турган оң. Мисалы, церебралдык шалдыгы бар балдардын айрымдарында табарсыкты башкаруу жөндөмдүүлүгү кечирээк калыптанат.

643

Эгер бала **жөнөкөй тилди укпаса же түшүнбөсө**, же болбосо, анын акыл-эсинин өрчүүсү артта калса, анда үйрөтүү иш-аракеттеринин көбүрөөк бөлүгүн **көрсөтүү** жолу менен, азыраак бөлүгүн сөздөр менен түшүндүрүү зарыл. “Суу болуп калыптыр”, “кургак”, “кир”, “таза” жана “заара кылынчу карапа” же “даараткана” дегендерди билдирүүчү атайын жаңдоолорду же “белгилерди” иштеп чыгуу керек. Куурчакты колдонуп үйрөтүүнүн ордуна башка баланы көрсөттүргөн эффективдүүрөөк.

Эгер бала **кежирленип**, жөнөкөй тапшырмаларды аткаруудан **баш тартса**, же оюндагысындай болбой калганда ыйлап баштамайы же кыйкыра бермейи бар болсо, ага даараткананы пайдаланганды үйрөтүү кыйыныраак болот. Мындай кежирленүү жана тил албоо ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү балдарда негизинен жакындары аларга чектен ашырып камкордук кылганда же аларды эркелетип буза бергенде көбүрөөк учурайт. Мындай балдарга даараткананы пайдаланганды үйрөтө баштоодон мурун, адегенде алардын буга карата болгон мамилесин жана **жүрүм-турумун** оңдоого аракет кылган туура болот. Бул маселе 40-бөлүмдө талкууланат.

Эгер бала **физикалык бузулуусунан** улам дааратканага жете албаса, шымын түшүрө албаса, чочоюп же карапага отура албаса, же көтөнүн аарчып тазалай албаса, башкалардын жардамынан мүмкүн болушунча азыраак көз каранды болуусуна жардам бере турган альтернативдик ыкмаларды жана көмөкчү каражаттарды иштеп чыгуу зарыл. Мындай жасалгалар жана ыкмалар кийинки беттерде каралат.

2. Баланы карапасына аны пайдалануусу эң ыктымалдуу маалында отургузуңуз

Балага карапаны пайдаланганды үйрөтө баштоодон мурун, ал **кайсы убакта** заара кылып жана заңдап турарына бир нече күн бою байкоо жүргүзүңүз. Көбүнчө ал муну бир убакта, мисалы, эртең мененки тамактан кийин көп узатпай кылат.

Ушул убакта баланы карапасына отургузуп, “кана, балам, чычып койчу” же “сийип койчу” деп, аны көндүрүңүз.

Бала карапасында заара кылып же заңдап бүтмөйүнчө, бирок 10 мүнөттөн ашпай отурсун.

Эгер бала заара кылса (же заңдаса), кол чаап, бетинен өөп, эмне кылганын ага көрсөтүп, ыраазы болгонуңузду ага билдириңиз.

Эгер бала заара кылбаса (же заңдабаса), буга көңүлүңүздү бурбаңыз. Баланы урушпаңыз, күнөөлөбөңүз, антсеңиз ал карапаны жек көрүп же андан чочулап калат жана аны пайдалануудан баш тарта баштайт.

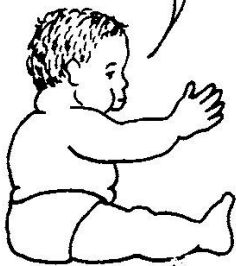
3. Ийгиликтери үчүн мактаңыз жана сыйлаңыз

Даараткананы пайдаланганды үйрөтүүдө – башка нерселерди үйрөтүүдөгүдөй эле – **аткара албагандыгы үчүн жазалагандын ордуна, ийгиликтери үчүн сыйлап туруу** артык. Бала карапасына, дааратканага же атайын буга каралган жерге заңдаганда же заара кылганда, аны мактап, кучактап, бетинен өөп, ага ыраазы болгонуңузду билдириңиз. Бирок ал заара кылганы же заңдаганы үчүн эмес, **куркак жана таза жүргөнү үчүн ага ыраазы экениңизди түшүндүрүңүз**. Балага карапасын же даараткананы пайдаланганды үйрөтүү учурунда ал “куркак”, “таза” бекенин улам текшерип туруңуз. Бала “куркак” жана “таза” бойдон болсо, аны мактаңыз. Мындан тышкары, балага кийимин өз алдынча текшергенди үйрөтүңүз.

Кокус балаңыз кийимине заара чыгарып же заңдап алса, **аны жазалабаңыз же урушпаңыз**. Тынч эле анын булганып калган жерин жууп, кийимин алмаштырган артык. Болбой баратса, мисалы, “Бул кокустук! Эч нерсе эмес! Эмкиде буга жеткирбөөгө аракет кыл!” деп жылуу-жумшак (бирок муну жактыргандай эмес) айтыңыз.

ЭГЕР МЕНИ ЖАКШЫ
КӨРСӨҢ, МАГА
КӨБҮРӨӨК МОМПОСУЙ
БЕР!

ТОЛУК БАЛДАРГА
СЫЙЛЫК КАТАРЫ
ТАМАК-АШ БЕРБЕҢИЗ!

ЭСКЕРТҮҮ! Кайсы бир нерсени (мисалы, тапшырманы) туура аткаргандыгы үчүн балага момпосуй, таттуу, башка ушул сымал тамак-аш берип сыйлабаңыз. Муну сөзсүз аткарылчу эреже катары колдонуңуз. Антпесе, сиздин ага болгон сүйүүңүздү же аткарган иштери үчүн сиздин жактырууңузду бала тамак-аш менен түз байланыштырып, ошондон кийин дайыма таттуу бир нерсе талап кыла башташы мүмкүн. Ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүүлүгүнө байланыштуу азыраак кыймылдоого аргасыз болгондуктан улам оңой толуп кетчү балдарга тамак-аш берип сыйлоодон өзгөчө оолак болуу керек. Баланын ашыкча салмагы анын ары-бери кыймылдоосун өзү үчүн да, ата-энеси үчүн да кыйындатат. Демек, ДЕН СОЛУГУНУН МҮМКҮНЧҮЛҮКТӨРҮ ЧЕКТЕЛҮҮ БАЛДАРДЫН САЛМАК КОШУП ТОЛУП КЕТҮҮСҮНӨ ЖОЛ БЕРБЕҢИЗ!

Арык жана көп кыймылдаган жандуу балдарга кээде тамак-ашты сыйлык катары берип турса болот. Жаңгактардын жана мөмө-жемиштердин түрлөрүн да кошуп берип турууну унутпаңыз.

4. Баланын кыймылдарын сөздөр менен эмес, колдоруңуз менен багыттаңыз

Эгер бала үчүн кайсы бир тапшырманы аткаруу, мисалы, шымын түшүрүү физикалык жактан кыйын болсо, аны баланын ордуна кылбаңыз (эгер бала муну өз алдынча кылганды үйрөнүүгө жарамдуу болсо). Балага кайсы жерден жаңылып жатканын же кантип оңдоо керектигин түшүндүрбөй эле коюңуз. Андан көрө, бала муну өз алдынча кылганды үйрөнүп алуусу үчүн, анын колдорун колдоруңуз менен кичинеден багыттап туруңуз.

баланын колдорун багыттоо

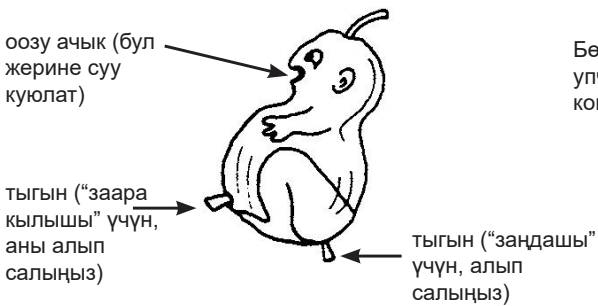
5. Үлгүлөр жана куурчактар менен көрсөтүп түшүндүрүңүз

Бирөөнү же бир нерсени үлгү кылып колдонуп үйрөтүүдөн артык нерсе жок, айрыкча, бала жакшы көргөн жана суктанган адамдары үлгү болуп берсе. Агалары же эжелери заара кылынчу карапаны же даараткананы кантип пайдаланып жүргөндөрүн балага бул ык-жөндөмдү үйрөнө алгандай куракка келе элегинен тартып эле көрсөтүп, аны даярдап баш-баштаңыз. Чоңойгондо ал да муну кыла аларын балага айтыңыз.

Дагы бир ыкма – “заара кылуучу” куурчакты колдонуу. Мындай куурчакты сатып же төмөнкү нерселерден жасап алууга болот:

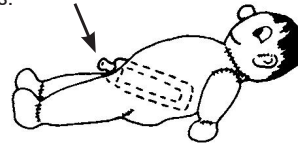
ашкабактан

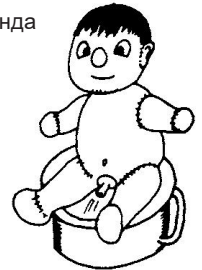
же колго жасалган чүпүрөк куурчактан (ичине ымыркайдын бөтөлкөсүн салып койсоңуз болот).

Бөтөлкөгө кийгизилген упчуну чоңураак тешип коюңуз.

Отурган абалында куурчак “заара кылат”,

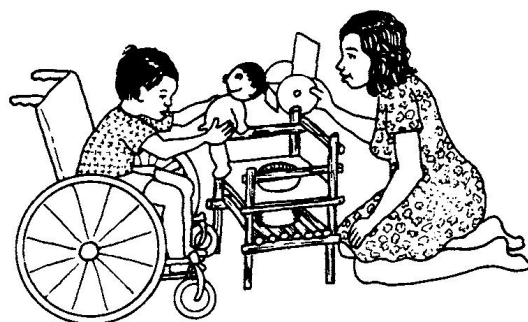
жаткан абалында “заара кылбайт”.

Куурчактын карапага кантип отуруп заара кылуусун балага көрсөтүңүз. Же болбосо, куурчакка кантип заара кылуу же заңдоо керек экенин үйрөтүүгө балаңыз сизге жардам берсе, андан да жакшы. Бала мүмкүн болушунча өз алдынча болуусу үчүн зарыл ар бир кадамды кошууну унутпаңыз. Мисалы:

Бала адегенде куурчакка ажатканага же карапасына кантип жетүү керек экенин көрсөтсүн, андан соң шымын түшүрүүсүнө жардам берсин.

Андан кийин бала куурчакка жамбашын карапага жайгаштырганды жана заара кылып бүтмөйүнчө анда отурганды үйрөтсүн. Үйрөтүү учурундагы шарттарды баланын шарттарына мүмкүн болушунча жакындатууга аракет кылыңыз – бала пайдаланган карапаны ал аны пайдаланган жерине коюп колдонуңуз.

Бала куурчакты үйрөтүүсүн оюнга айлантиңыз, бирок негизги максат балага карапаны туура пайдаланганды үйрөтүү экенин унутпаңыз.

Куурчак заара кылып бүткөндөн кийин, бала куурчактын шымын өйдө кылсын. Бала куурчактын шымын кармап, кургак бекенин текшерсин. Эгер кургак болсо, бала куурчакты мактап койсун.

Акыл-эсинин өрчүүсү артта калган же тилди жакшы түшүнө албаган бала үчүн адамдар (куурчактар эле эмес) заара кылынчу карапаны же даараткананы ырахат алып пайдаланып, бул үчүн сыйланып тургандарын улам көрүп туруусу өзгөчө маанилүү.

6. Конкреттүү баланын өзгөчө муктаждыктарын жана мүмкүнчүлүктөрүн эске алыңыз

Ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү балдардын көбүнө даараткананы өз алдынча пайдалануусуна **көмөкчү атайын каражаттар** менен жардам берсе болот. Эки бөлөк балага эки бөлөк жасалга талап кылынат. Кандай болсо да, төмөнкү сунуштар сизге жардам бериши мүмкүн:

- Эгер балага шымын же ички кийимин ылдый кылуу кыйын болсо, **ага чоюлчаак же эки учу бир бирине жабышып калчу куру бар же бош отурган кийим кийгизиңиз.**

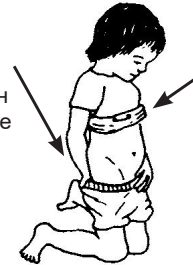
Шымды ылдый кылуу үчүн колдордун абалы

Бармактарын шымынын резинкесинин артына киргизип, аны ылдый түртсүн.

Шымды өйдө кылуу үчүн

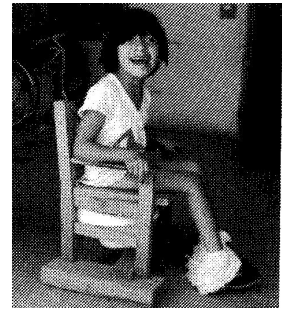
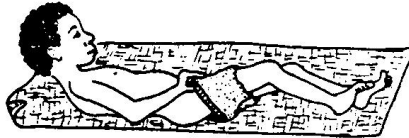
Шымын жамбашына тартуу үчүн, колун анын ичине киргизсин.

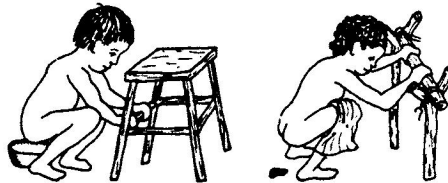
Үйрөтүү учурунда, көйнөгү тоскоол болбошу үчүн, анысын төөнөгүч менен өйдөрөөк карматып коюңуз, же көйнөгүн кийбей эле койсун.

- Заараны өзүнө сиңирип алган кездемеден тигилген кыска “үйрөтүү шымын” колдонуңуз.

- Церебралдык шалдыгы же жүлүн чуркусу бар бала үчүн, балким, баарын жатып алып жасаган оңоюраак болот – астына таза килемче төшөп бериңиз.

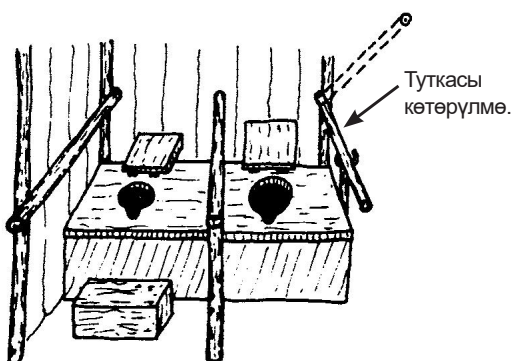

- Эгер сиздин аймагыңызда адамдар чочоюп отуруп алып заңдашса, бирок бала үчүн бул оор болсо, колдор менен карманууну камсыз кыла турган жөнөкөй таяныч жардам берет.

Церебралдык шалдыгы бар бул кыз сыяктуу балдардын айрымдары отурганды үйрөнүүгө муктаж. Карапасы бар бул орундук балдардын кичинекей жыгач олтургучунан жасалган.

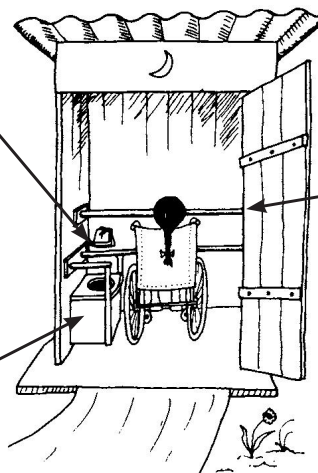
- Атайын жасалганы даараткананын ичине деле жасап койсо болот.

балага чак тешиги жана тепкичи бар 2 кишилик ажаткана

Кол же ийин үчүн таянычтар ажаткананын отургучуна жакын орнотулган.

Дөңгөлөктүү отургучтун жана ажаткананын отургучунун дөңгөлдери бир.

Тутка дөңгөлөктүү отургучтан ажаткананын отургучуна которулууну жеңилдетүү үчүн бийик орнотулган.

Ажаткананы жана анын эшигин дөңгөлөктүү отургуч баткыдай жетишерлик кенен жасаңыз. Ажаткананын эшигин дөңгөлөктүү отургучту ажатканага киргизип, ажаткананын отургучунун жанына аны айлантып буруусуз эле тургузуу мүмкүн болгондой кылып орнотуңуз.

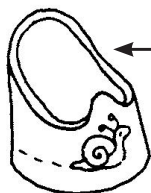
Ажатканага барган жол тегиз жана ага кирип-чыгуу оңой болуусун камсыз кылыңыз.

- Жаш балдарга табигый муктаждыктарын туура аткарганды үйрөтүү үчүн эң мыкты жасалгалардын бири – заара кылынчу карапа. Ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү балдар үчүн аны түрдүү жолдор менен аларга ылайыктап жасап берсе болот.

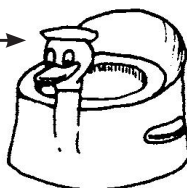
жөнөкөй карапа

айрым өлкөлөрдө сатыкта бар, түзүлүшү татаалыраак карапалар

Булардын арка үчүн мыкты желөнгүчтөрү бар.

Карапасы алып салынма мындай “балдар ажаткана-сы” баланы арт жана каптал жактарынан жакшы желөйт.

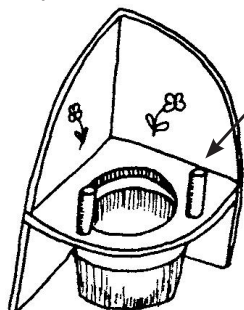

БЦШ

Оор формадагы церебралдык шалдыгы бар бала үчүн энеси карапаны тизелеринин ортосуна коюп алса болот. Мындай ыкмада баланын аркасы жакшы желөнөт. Энеси баласынын ийиндерин алдыга буруп, буттарын жамбаш сөөккө аш-ташкан жерлеринен бүгүп, ал эми тизелерин эки жакка каратып кармайт.

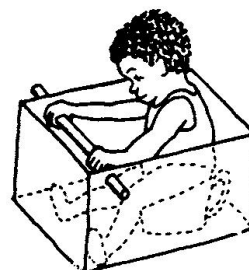
Кийинчерээк баланы буга окшогон бурчтуу отургучка отургузуп коюу мүмкүн болушу ыктымал. Мындай отургуч да ийиндери менен колдорун алдыга буруп, буттарын жамбаш сөөккө ашташкан жерлеринен бүгүп кармоого балага жардам берет.

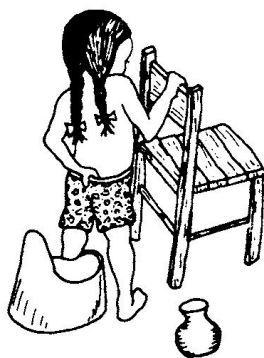
Тизелерин эки жакка каратып кармоо үчүн 2 мамыча керек болушу мүмкүн.

чака

Картон жашиктен да отуруу үчүн мыкты жасалга жасоого болот.

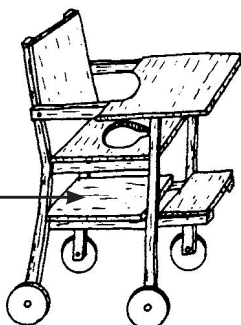

Балага табигый муктаждыктарын өз алдынча туура аткаруусуна мүмкүнчүлүк берүү үчүн, колуңузда бар түрдүү материалдарды жана ойлоп чыгаруу жөндөмүңүздү пайдаланыңыз.

Оор формадагы физикалык бузулуулары бар балдар үчүн “ажаткана орундуктарын” атайын түзүлүштөгү отургучтарга кошуп койсо болот.

карапа үчүн текче

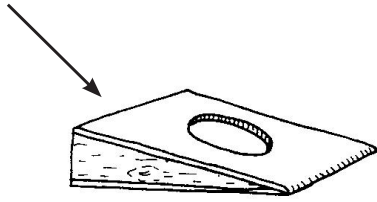
Карапа үчүн текчени орнотуңуз.

Ажаткана орундугунун үстүнө коюп, анан ага кадимкидей эле отуруп алууну мүмкүн кыла турган атайын жаздыкча жасап алса болот.

Же болбосо, отургучтун астына орундук ажаткана бата тургандай ал жерин бош калтырыңыз.

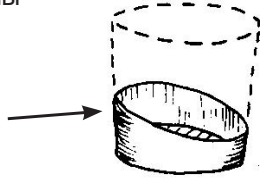
Отура албаган бала үчүн шынаа сымал болгон мындай ажаткана орундугун жасаңыз.

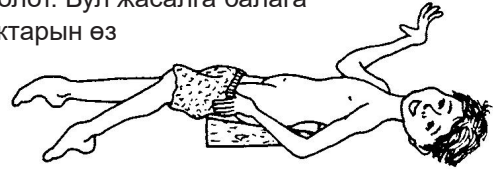
Аны төшөгүнө коюп,

Эски пластик чаканы даарат идиштин тешигинин астына тыгыз тургандай кылып, бурч менен кесип алууга болот.

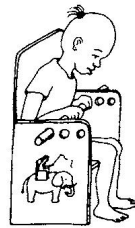

же болбосо, жерге коюп, оодарыла же аркасы менен жыла алган, бирок башка бирөөнүн жардамысыз отура же көтөрүлө албаган бала үчүн “даарат идиш” катары колдонсо болот. Бул жасалга балага табигый муктаждыктарын өз алдынча аткарып туруусуна жардам берет.

Мындай отургучту чаканын, ажаткананын жердеги тешигинин же орундук ажаткананын үстүнөн жайгаштыруу мүмкүн болгондой кылып жасоого болот.

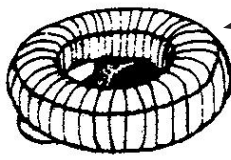
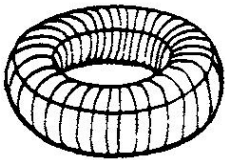
Булчуң спастикасы бар же кыймылдарын бирдиктүү башкаруусу бузулган балага мындай отургуч жасап берсе болот. Чектөөч таягы бала отургучка отургузулгандан кийин орнотулат.

Резинке дөңгөлөктөн турган ажаткана орундугу – жумшак, коопсуз, жууп койсо болот.*

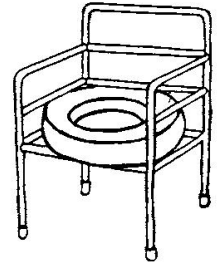
Резинке дөңгөлөктүн өзүн гана,

же аны ажаткана тешигинин үстүнө коюп,

Заара резинке дөңгөлөктүн ичине кирип кетпеши үчүн, аны машинин камерасынын узун кесимдери менен тыгыз ороп салыңыз.

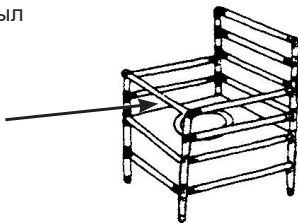
же орундук ажаткананын үстүнө орнотулчу, жыгач же металл түзүмгө коюп колдонсо болот.

Балага чак келген резинке дөңгөлөктү колдонууга аракеттениңиз. Жаш балдар үчүн скутерлердин же абдан кичинекей автоунаалардын резинке дөңгөлөктөрү туура болот.

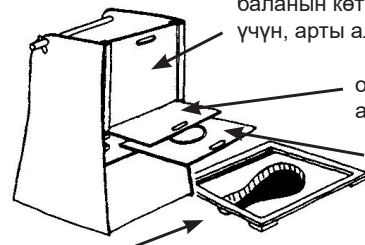
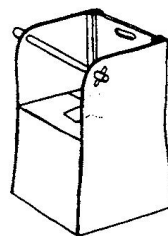
Камыштан же ротангдан чогултулган ажаткана орундугу. Орнотулган таякчаларын карманып, ага чыкса болот.*

Эгер зарыл болсо, алдына алынма таякчаны кошуп коюңуз.

Жыгачтан же ДСПдан жасалган жабык ажаткана*

баланын көтөнүн тазалоо үчүн, арты алып салынма

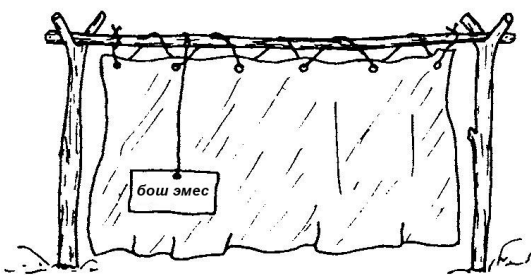

отурган жери алып салынма

карападагыны төгүп туруу ыңгайлуу болушу үчүн, карапаны кармагыч алынма

Же болбосо, мындай орундук ажаткананы сырттагы кадимки ажаткананын тешигине коюп колдонсо болот.

ЭСИҢИЗДЕ БОЛСУН! Ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү бала улам чоңойгон сайын табигый муктаждыктарын башка балдар сыяктуу эле дааратканада обочолонуп, өзүнчө аткарууга муктаж боло баштаганын сезет. **Балага бул үчүн зарыл шарттарды түзүп бериңиз.**

бош эмес

* Индияда иштелип чыккан ыкмалар, UPKARAN колдонмосунан. 642-бетти караңыз.